

проблеми може слугувати Естонія, де на транспортний засіб, водія якого позбавлено права керування, встановлюється спеціальний тимчасовий номерний знак. Спеціальні знаки мають також транспортні засоби, якими керують за дорученням. Запровадження таких заходів дозволило б суттєво активізувати роботу правоохоронних органів щодо контролю за виконанням постанов про позбавлення права керування [6, с.31].

Список літератури: 1. Адміністративна відповідальність в Україні: Навч. посібник / За заг. ред. А.Т. Комзюка. 2-е вид., виправл. і доп. Х., 2001. 2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР..1984. Додаток до № 52. Ст. 1122. 3. Егупенко В.В. Наши водители сегодня не готовы к либерализации правил дорожного движения // *Вечерний Харьков*. 2001. 13 жовтня. 4. Саманова О.Ю., Лисач Ю.Г. Деякі проблеми ефективності застосування адміністративних стягнень для забезпечення безпеки дорожнього руху // *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*: Вип. 2. Х., 1997. 5. Джаунов Г.В. Деякі проблеми виконання постанов про позбавлення спеціального права // *Українське адміністративне право: Збірник наукових праць*. Суми, 2000. 6. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Проведення по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Запоріжжя, 2000.

Надійшла до редколегії 26.11.01

А.Ю. Стеценко

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ОРГАНОМ ДІЗНАННЯ

Розглядаючи взаємодію слідчого та органу дізнання як спільну та узгоджену діяльність, здійснювану в межах їхньої компетенції, яка спрямована на досягнення завдань кримінального судочинства по боротьбі зі злочинністю, вітчизняна наука кримінального процесу розрізняє процесуальні та організаційні форми такої взаємодії [1, с.26, 52; 2, с.57; 3, с.5].

Першими є: доручення та вказівки органу дізнання про провадження розшукових та слідчих дій; надання органом дізнання слідчому сприяння при провадженні слідчих дій (ч.4 ст.104, ч.3 ст.114 КПК України); окремі доручення слідчого про провадження слідчих дій органом дізнання в іншому слідчому районі (ч.1 ст.118 КПК); повідомлення органом дізнання слідчого, який прийняв до свого провадження справу про тяжкий злочин, про результати виконання оперативно-розшукових дій щодо встановлення особи, яка скоїла такий злочин (ч.3 ст.104 КПК).

Другими є: отримання консультацій працівниками органу дізнання у слідчого щодо якості та повноти зібраних матеріалів перевірки заяв, повідомлень та іншої інформації про злочин на наявність в них достатніх підстав для порушення кримінальної справи; взаємообмін інформацією та спільне планування провадження слідчих дій і проведення оперативно-розшукових заходів у розслідуваних кримінальних справах; спільна діяльність у складі слідчо-оперативної групи слідчого та працівників органу дізнання, яка створена для розслідування окремої кримінальної справи або для провадження невідкладних першочергових дій на місці пригоди протягом добового чергування.

Головним правовим критерієм такого розмежування є передбачення перших з вказаних форм взаємодії в кримінально-процесуальному законі України, чим і зумовлена їх назва.

Регламентація напрацьованих практикою розкриття та розслідування злочинів організаційних форм взаємодії, не передбачених процесуальним законодавством, набула свій розвиток у різних нормативно-правових дже-релах. Найбільш розповсюдженими з них є положення та інструкції, затверджені наказами Генерального прокурора, Голови Служби безпеки, Міністра внутрішніх справ, Голови державної податкової адміністрації та керівників інших правоохоронних відомств держави. Деякі з подібних нор-мативних актів є міжвідомчими. Вони розповсюджують вимоги своїх по-ложень на функціонування відразу кількох державних органів, координуючи їх спільну діяльність у боротьбі із злочинністю. Інші актуальні питання як взаємодії в цілому, так і окремих її форм отримали своє нормативне відо-браження в інших правових актах.

Так, наприклад, в Законі України «Про організаційно-правові засади боротьби з організованою злочинністю» містяться спеціальні норми, що регламентують загальні положення взаємодії органів прокуратури, внут-рішніх справ, Служби безпеки України у питаннях боротьби з організова-ною злочинністю (ст.16), а також положення взаємодії спеціальних підроз-ділів по боротьбі з організованою злочинністю з іншими державними ор-ганамі (ст.17). Про обов'язок взаємодії, що розглядається, вказують і За-кони України «Про міліцію» (ст.10, 11); «Про оперативно-розшукову діяль-ність» (ст.7); «Про органи та служби у справах неповнолітніх і спеціальні установи для неповнолітніх» (ст.5) та «Про внесення змін до Закону Украї-ни «Про державну податкову службу в Україні» (ст.21, 22). Стосовно такої форми взаємодії, як слідчо-оперативна група, мова ведеться навіть в Указі Президента України «Про посилення боротьби з корупцією та іншими зло-чинами в сфері економіки» від 27 серпня 1994 р. [5]

Наведений перелік джерел, що містять правові та організаційні засади взаємодії слідчого та органу дізнання, не є вичерпним і свідчить в певній мірі про недосконалість вітчизняного законодавства у зв'язку з розпоро-шенням та дублюванням однорідних нормативних приписів. Більш раціо-нальною повинна стати така модель нормативного закріплення взаємодії, яка б не тільки відображувала її основні форми в єдиному законі (бажано в КПК), а й визначала їх правову сутність. Такий шлях вирішення проблеми надав би можливість не тільки вдосконалити чинний Кримінально-процесуальний кодекс усуненням існуючих в ньому суттєвих прогалин, але й привести у відповідність з його нормами положення деяких нині діючих підзаконних нормативних актів, зміст яких іноді не узгоджується з законом.

Так, наприклад, Кримінально-процесуальний кодекс, встановивши де-сятиденний термін виконання окремого доручення слідчого (ст.118), не передбачає взагалі ніякого терміну, в межах якого орган дізнання зоб-ов'язаний виконати доручення слідчого (ст.114). Цей термін міститься в п. 60 Інструкції по організації діяльності органів попереднього слідства в системі МВС України та взаємодії їх з іншими службами органів внутрі-шніх справ України в розкритті і розслідуванні злочинів, яка затверджена

Наказом МВС України № 745 «Про невідкладні заходи щодо вдосконалення структури і організації діяльності органів попереднього слідства в системі МВС України» від 25 листопада 1992 р. і також не повинен перевищувати 10 днів. Оскільки цей нормативний припис є виключно відомчим та обов'язковість його виконання розповсюджується лише на органи дізнання, зосереджені в системі МВС, які взаємодіють зі слідчими органів внутрішніх справ, його навряд чи слід вважати в достатній мірі ефективно чинним з точки зору забезпечення взаємодії в самому широкому (міжвідомчому) розумінні. Не дивно, що впродовж досить тривалого часу М.І. Порубовим, А.М. Балашовим, С.В. Слінько [6, с.232; 1, с.50; 7, с.22] та іншими процесуалістами висловлювались пропозиції щодо встановлення такого терміну саме в КПК. На жаль, робочою групою Кабінету Міністрів України по підготовці проекту Кримінально-процесуального кодексу України думки згаданих дослідників не беруться до уваги. Так, у проекті цього закону (за станом на 1999 р.) не тільки не передбачається термін виконання доручення (п.5 ст.28), але й взагалі не згадується термін провадження процесуальних дій в іншому районі (місті) (ст.183), що в чинному КПК визначений як термін виконання окремого доручення (ст.118).

І все ж таки певною заслугою авторів проекту КПК стосовно питань взаємодії є передбачення можливості провадження досудового слідства слідчо-оперативною групою (ст.184), яка в чинному КПК України взагалі відсутня. Передбачаючи в проекті закону такий суб'єкт розслідування, що одночасно є формою взаємодії слідчого з органом дізнання, авторський колектив не визначає його правової сутності. У зв'язку з цим доречно зауважити, що такі пропозиції мали місце на рівні наукових досліджень [8, с.176] і могли б враховуватись законодавцем.

Наочним прикладом окремих недоліків підзаконних нормативних актів, що регламентують питання взаємодії, можна відзначити п.9.3. Положення про штатні підрозділи дізнання в органах внутрішніх справ України, затвердженого Наказом МВС України № 860 «Про невідкладні заходи щодо вдосконалення структури і організації діяльності штатних підрозділів дізнання органів внутрішніх справ України» від 23 грудня 1995 р. Згідно з ним при провадженні дізнання у кримінальних справах дізнання має право доручати керівнику органу дізнання організацію оперативно-розшукових заходів та виконання, і невиконання їх у визначений термін тягне за собою притягнення винного до дисциплінарної відповідальності (п.9.4. Положення).

Такі нормативні приписи уповноважують особу, яка провадить дізнання, а саме такою, з точки зору КПК України, є штатний дізнавач органів внутрішніх справ, на дії не передбачені законом. Подібне повноваження дізнавача не тільки не ґрунтується на процесуальному законі, але й суперечить логіці службової субординації. Дізнавач, який, нагадуємо, є особою, яка провадить дізнання, не вправі давати обов'язкові для виконання, тим більше під страхом притягнення до дисциплінарної відповідальності, доручення керівнику (начальнику) органу дізнання, якому він сам підпорядкований і в службовому, і в процесуальному розумінні, затверджуючи у останнього більшість процесуальних рішень та керуючись його обов'язковими вказівками у розслідуваній кримінальній справі. Як відомо,

таким повноваженням КПК України наділяє тільки слідчого (ст.144), прокурора (п.4 ч.1 ст.227) та суд (ст.315¹). У зв'язку з цим виключно як позитивну можна сприймати законодавчу новацію від 21.06.2001, а саме доповнення ст. 66 КПК частиною третьою, згідно з якою особа, яка провадить дізнання, поряд зі слідчим, прокурором та судом, у справах, які перебувають в її провадженні, уповноважується доручити підрозділам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, провести оперативно-розшукові заходи чи використовувати засоби для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальній справі. Відтепер завдяки цій нормі особа, яка провадить дізнання, отримала змогу на законних підставах дати таке доручення, звертаючись з ним не до начальника органу дізнання, а направляє його до керівника відповідного оперативно-розшукового підрозділу (ВКР, ВБЕЗ, ВКМСН та ВБНОН).

Взагалі ж усуненню нормативних невідповідностей відомчих актів процесуального закону повинна сприяти насамперед більш досконала законодавча техніка підготовки саме КПК України. З цього приводу слід зауважити, що певні термінологічні розбіжності з'явилися і в кримінально-процесуальному кодексі. Так, у статтях 61, 69 та 69¹ КПК використовується термін «дізнавач», про якого до недавнього часу в цьому законі не було й згадки. Беззаперечно, що цей термін, на відміну від традиційної для вітчизняного судочинства особи, яка провадить дізнання, набагато зручніший в користуванні і більш доречний на думку відомих процесуалістів [9, с.37], але в разі його застосування в процесуальному законі законодавцю слід було подбати і про доповнення останнього відповідним тлумаченням в ст.32 КПК, в якій, на жаль, до цієї пори взагалі відсутні роз'яснення і таких термінів, як «особа, яка провадить дізнання» та «начальник органу дізнання».

Таким чином, позитивне вирішення деяких питань процесуальної регламентації взаємодії слідчого з органом дізнання досить тісно пов'язане з розв'язанням не менш актуальної в кримінальному процесі проблеми визначення статусу названих його суб'єктів, а також співпадає з передбаченим Концепцією судово-правової реформи в Україні, процесом подальшого вдосконалення системи органів розслідування.

Список літератури: 1. Балашов А.Н. Взаимодействие следователей и органов дознания при расследовании преступлений. М., 1979. 2. Магусовский Г.А., Сущенко В.Н. Организация работы аппаратов дознания и предварительного следствия органов внутренних дел. Х., 1983. 3. Тертышник В.М., Слинько С.В. Взаимодействие следователя с иными подразделениями органов внутренних дел при расследовании преступлений. Х., 1995. 4. Дубинский А.Я. Производство предварительного расследования органами внутренних дел. К., 1987. 5. Закон и бизнес. 1994, 7 сентября № 36. 6. Порунов Н.И. Научная организация труда следователя. Минск, 1970. 7. Слинько С.В. Сущность, формы и правовые основы взаимодействия следователя с органом дознания: Автореферат дисс... канд.юрид.наук. Х., 1991. 8. Слинько С.В. Сущность, формы и правовые основы взаимодействия следователя с органом дознания: Дисс... канд.юрид.наук. Х., 1991. 9. Саницкий В.М. Кому производит дознание? // Пути совершенствования деятельности следственных аппаратов органов внутренних дел. Ташкент, 1987.

Надійшла до редколегії 25.10.01